

RAPORT INTERIMAR
22 septembrie - 8 octombrie 2020

12 octombrie 2020

I. SUMAR EXECUTIV

- Alegerile prezidențiale vor avea loc la 1 noiembrie. Pentru ca alegerile să fie validate, este necesară participarea a cel puțin unei treimi din alegătorii înregistrați. În cazul în care niciun candidat nu obține majoritatea voturilor în primul tur, câștigătorul va fi determinat în turul doi care va avea loc două săptămâni mai târziu. Pentru turul doi nu există nici o rigoare de prezență la vot.
- Cadrul legal electoral a suferit numeroase modificări de la ultimele alegeri prezidențiale. Cea mai recentă modificare a Codului Electoral a avut loc în iulie 2020, când CEC a primit mai multe atribuții pentru organizarea votării în străinătate. Un număr de amendamente substanțiale inițiate înainte de aceste alegeri sunt în curs de examinare în parlament. Legea prevede monitorizarea întregului proces electoral de către cetățeni și observatori internaționali, precum și reprezentanți ai concurenților electorali.
- Alegerile vor fi gestionate de o structură administrativă pe trei niveluri, care cuprinde Comisia Electorală Centrală (CEC), 36 de Consilii Electorale de Circumscripție (CEdC) și 2.004 de Birouri Electorale ale Secțiilor de Votare (BESV) în țară. Adicional, 139 de BESV vor realiza alegerile în străinătate în 36 de țări. Până în prezent, CEC a respectat termenele legale. Campania de informare a alegătorilor este în derulare, inclusiv în limbi minoritare. Autoritățile au adoptat o instrucțiune privind măsurile preventive legate de pandemia COVID-19 pe parcursul perioadei electorale.
- Registrul centralizat al alegătorilor, întreținut și actualizat de CEC, este extras din registrul populației. La 8 octombrie au fost înregistrați 3.287.140 de alegători, inclusiv 256.203 de alegători înregistrați în localitățile din stînga Nistrului (Transnistria), care vor avea posibilitatea să voteze în 42 de secții de votare speciale. Avînd în vedere pandemia COVID-19, votarea cu urna mobilă a fost extinsă pentru alegătorii aflați în carantină sau cu simptome de boli respiratorii.
- Candidații la președinție pot fi desemnați de partide politice și blocuri electorale sau să candideze independent. Toți candidații potențiali trebuie să depună cel puțin 15.000 de semnături de susținere colectate în majoritatea unităților administrativ-teritoriale. Din cele 13 grupuri de inițiativă înregistrate, nouă au depus documentele de desemnare la CEC, care a înregistrat opt candidați și a respins unul. Doi candidați înregistrați sunt femei.
- Perioada oficială de campanie electorală a început pe 2 octombrie. Campania a început cu câteva adunări mici cu alegătorii și declarații în mass-media din partea candidaților, aceștia subliniind principalele lor subiecte de campanie. Restricțiile actuale legate de pandemia COVID-19 prevăd limitarea participării la evenimente publice pînă la 50 de persoane. Deși nu este prevăzut în mod explicit de lege, la 2 octombrie, președintele actual Igor Dodon a anunțat că va ieși în concediul neplătît pe perioada campaniei.

- Campaniile candidaților pot fi finanțate prin donații private ale persoanelor fizice și juridice, precum și din credite fără dobândă. CEC este responsabilă pentru implementarea și supravegherea reglementărilor privind finanțarea campaniei. Explicația CEC, care limitează considerabil valoarea sprijinului financiar permis din partea partidelor politice pentru candidații lor, a provocat controverse și dispute.
- Tabloul mediatic este divers, cu numeroase mijloace media de televiziune, radio, online și scrise. Legislația prevede condiții echitabile pentru concurenți în mass-media și timpi de antenă gratuită, precum și spațiu pentru tipar în mass-media publice. Consiliul Audiovizualului supraveghează mediatizarea campaniei de către furnizorii de servicii media, efectuează propria monitorizare și examinează plîngerile împotriva acestora. Furnizorul public național de servicii media intenționează să organizeze dezbateri între candidați.
- CEC gestionează majoritatea reclamațiilor legate de alegeri, inclusiv în ceea ce privește finanțarea campaniei electorale. Până în prezent, au fost depuse mai multe contestații la instanțele curților împotriva deciziilor și acțiunilor CEC legate de înregistrarea candidaților, crearea secțiilor de votare în străinătate și a secțiilor de votare pentru alegătorii din Transnistria, precum și privind finanțarea campaniei. Majoritatea acestor contestații au fost declarate inadmisibile.

II. INTRODUCERE

Urmare a invitației din partea Ministerului Afacerilor Externe și Integrării Europene al Republicii Moldova (MAEIE) și în conformitate cu mandatul său, Biroul OSCE pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului (BIDDO) a format o Misiune Limitată de Observare a Alegerilor (MLOA) la 22 Septembrie. MLOA, în frunte cu doamna Corien Jonker, este compusă dintr-o echipă de bază de 10 membri cu sediul la Chișinău și 24 de observatori pe termen lung care au fost detașați în toată țara începând cu 30 septembrie. Membrii misiunii vin din 14 state participante la OSCE.

III. MEDIUL ȘI CONTEXTUL POLITIC

Conform Constituției, puterea executivă este exercitată de guvern condus de primul ministru. Președintele este șeful statului și deține anumite atribuții în relațiile externe și în securitatea națională. O hotărâre a Curții Constituționale din 2016 a reintrodus alegerile prezidențiale directe, inversând prevederile constituționale privind alegerile prezidențiale indirecte în vigoare din 2000. La 21 mai, parlamentul a stabilit alegerile prezidențiale pentru ziua de 1 noiembrie.

Igor Dodon, desemnat atunci de Partidul Socialiștilor din Republica Moldova (PSRM), a câștigat în turul doi al alegerilor prezidențiale din 2016 contra Maiei Sandu, desemnată de Partidul Acțiune și Solidaritate (PAS). După alegerile parlamentare din februarie 2019, nou-alesul parlament cu 101 de membri a fost compus din trei partide politice și un bloc: PSRM, blocul ACUM, Partidul Democrat din Moldova (PDM) și Partidul Șor. Negocierile pentru formarea unei coaliții de guvernare au eșuat timp de câteva luni, în timp ce guvernul a continuat să fie condus de Pavel Filip de la PDM.

O coaliție ACUM-PSRM a fost formată în iunie 2019, funcția de Prim-Ministru revenindu-i Maiei Sandu, urmînd plecarea din țară a lui Vladimir Plahotniuc, om de afaceri influent și lider PDM. Guvernul Sandu a fost demis printr-un vot de neîncredere inițiat de PSRM în noiembrie 2019 și înlocuit de o coaliție PSRM-PDM sub conducerea Prim-Ministrului Ion Chicu. Din cauza schimbării afiliierilor de partid ale parlamentarilor în perioada de după alegeri, coaliția de guvernămînt deține acum 50 de mandate parlamentare, neajungîndu-i un mandat pentru o majoritate. Președintele Igor Dodon a declarat public că va cere alegeri parlamentare anticipate în cazul realegerii sale. Poziționarea geopolitică a Moldovei, problemele economice și lupta împotriva corupției sunt subiecte importante în discursul politic actual, la fel ca și interpretarea rolului președintelui.

IV. SISTEMUL ELECTORAL ȘI CADRUL NORMATIV

Președintele este ales pentru un mandat de patru ani în cadrul unei singure circumscripții naționale. Pentru ca alegerile să fie validate, este necesară participarea a cel puțin unei treime din alegătorii înregistrați.¹ Un candidat care obține cel puțin jumătate din voturile exprimate este considerat ales. Dacă niciun candidat nu obține numărul necesar de voturi, are loc al doilea tur de scrutin, două săptămâni mai târziu între cei doi candidați care au acumulat cele mai multe voturi. În al doilea tur de scrutin, se consideră ales candidatul care obține cel mai mare număr de voturi, indiferent de prezența la vot.

Alegerile prezidențiale sunt reglementate în mod primar de Constituția din 1994, apoi de Codul Electoral din 1997, alte legi relevante și deciziile CEC.² Cadrul normativ în domeniul electoral a suferit numeroase modificări de la ultimele alegeri prezidențiale. Modificările din 2019 ale Codului Electoral au reintrodus o perioadă de tăcere în campania electorală în ziua precedentă alegerilor și în ziua alegerilor, au permis donații private din venituri provenite din străinătate, au redus limitele donațiilor de la persoane fizice și persoane juridice și au stabilit un plafon pentru fondul de campanie al concurentului electoral. În iulie 2020, Codul Electoral a fost modificat pentru a da CEC mai multe atribuții în organizarea votării în străinătate. Alte amendamente inițiate înainte de aceste alegeri sunt în examinare în parlament.³

V. ADMINISTRAREA ALEGERILOR

Alegerile prezidențiale sunt gestionate de o structură administrativă pe trei niveluri, care cuprinde Comisia Electorală Centrală (CEC), 36 de Consilii Electorale de Circumscripție (CEdC) și 2.004 de Birouri Electorale ale Secțiilor de Votare (BESV) în țară.⁴ Votarea în afara țării va fi realizată de 139 de BESV suplimentare pentru secțiile de votare stabilite în reprezentanțele diplomatice și alte localități din 36 de țări.

CEC este o autoritate electorală permanentă cu un mandat de cinci ani. CEC este compusă din nouă membri, unul nominalizat de președinte și ceilalți de fracțiunile parlamentare proporțional cu reprezentarea acestora. Actualul CEC a fost numit în iunie 2016, cu toate acestea, au fost numiți trei noi membri și a fost aleasă o nouă conducere după demisiile din iulie 2019.⁵ Printre membrii actuali ai CEC nu există femei.

Organele electorale de nivel inferior sunt numite pentru fiecare alegere. CEdC au fost formate la 11 septembrie, iar numărul membrilor acestora poate varia între 7 și 11 membri. Instanțele de judecată și consiliile locale desemnează câte doi membri pentru fiecare CEdC. CEdC creează BESV-uri, compuse din 5 până la 11 membri, inclusiv 3 nominalizați de consiliile locale. Fiecare partid parlamentar are dreptul de a desemna un membru pentru fiecare CEdC și BESV.

¹ În caz de prezență insuficientă la urnele de vot, alegerile repetate trebuie efectuate în termen de două săptămâni de la declararea nevalabilității alegerilor de către CEC cu aceiași candidați, liste electorale și organe electorale.

² Inclusiv Legea din 2007 privind partidele politice, Legea din 2008 privind întrunirile, Codul Audiovizualului din 2018, Codul penal din 2002, Codul administrativ din 2018 și Codul contravențional din 2008.

³ În iulie 2020, parlamentul a adoptat în prima lectură un proiect de lege privind modificarea Codului Electoral, a Codului administrativ și a Codului Audiovizualului. În [Avizul comun de urgență](#), BIDDO și Comisia de la Veneția au concluzionat că „proiectul include unele îmbunătățiri și soluționează mai multe recomandări anterioare ale BIDDO, APCE și ale Comisiei de la Veneția”, dar au menționat, de asemenea, îngrijorări cu privire la procedura de elaborare pripită și lipsa de transparență a procesului.

⁴ Există 37 de raioane administrative. Cu toate acestea, la fel ca anterior, votarea nu va avea loc în raioanele Bender și Tiraspol din Transnistria, care nu se află sub controlul autorităților constituționale ale Republicii Moldova. Pentru a administra scrutinul pentru alegătorii înregistrați din aceste două raioane, a fost înființat un CEdC situat la Chișinău.

⁵ Membrii CEC, CEdC și BESV își aleg conducerea din rîndul lor.

Modificările legale recente au conferit CEC-ului în cooperare cu MAEIE atribuția de decizie finală privind alocarea secțiilor de votare în străinătate.⁶ Pentru alegătorii înregistrați în localitățile din stînga Nistrului (Transnistria), vor fi înființate 42 de secții de votare în zonele învecinate care se află sub controlul guvernului.⁷ Mai mulți interlocutori BIDDO și-au exprimat îngrijorarea cu privire la implementarea criteriilor utilizate pentru înființarea secțiilor de votare în străinătate.⁸

Pînă în prezent, CEC a efectuat pregătirile conform termenelor legale. Comisia a organizat întruniri regulate, deschise observatorilor și mass-media acreditați și transmise în direct online. Din cauza situației epidemiologice actuale, Regulamentul de procedură al CEC a fost modificat pentru a permite participarea la distanță a membrilor CEC prin intermediul unei platforme de conferințe online. Întrunirile și agendele acestora au fost anunțate în prealabil. Deciziile adoptate și procesele-verbale ale întrunirilor au fost publicate prompt pe site-ul CEC.

Comisia Națională Extraordinară de Sănătate Publică a emis instrucțiuni cu privire la măsurile preventive împotriva răspîndirii COVID-19 în perioada electorală, inclusiv utilizarea echipamentului de protecție, distanțarea socială și aranjamente suplimentare în secțiile de votare. Cu toate acestea, unii interlocutori ai MLOA BIDDO au exprimat dubii referitor la faptul dacă aceste instrucțiuni oferă îndrumări suficiente pentru ziua alegerilor.

CEC și Centrul său de Instruire Continuă în Domeniul Electoral (CICDE) au lansat un program extins de formare pentru oficialii electorali și alte părți interesate cu mult timp înainte de alegeri, preponderent online. CICDE a pregătit și o campanie de informare a alegătorilor pe rețelele sociale și online, acoperind procedurile electorale din țară și străinătate, accesibilitatea secțiilor de votare pentru alegătorii cu dezabilități și măsuri preventive împotriva răspîndirii COVID-19. Spoturile video în limba de stat sunt însoțite de interpretarea în limba semnelor, precum și de subtitrări în rusă și găgăuză. Materialele tipărite ale campaniei sunt disponibile în cinci limbi.⁹

VI. ÎNREGISTRAREA ALEGĂTORILOR

Sistemul de înregistrare a alegătorilor este unul pasiv și continuu, format în baza informațiilor extrase din Registrul de stat al populației. Cetățenii cu vârsta începînd de la 18 ani împliniți pînă în ziua alegerilor, inclusiv, sunt eligibili pentru votare, cu excepția cazului în care sunt decăzuți din drepturile de vot printr-o hotărîre judecătorească. Registrul centralizat de stat al alegătorilor (RSA) este întreținut și actualizat de CEC.

La 8 octombrie, RSA a calculat 3.287.140 de alegători. Alegătorii înregistrați la reședință sau domiciliu sunt incluși în lista principală a alegătorilor care, la 8 octombrie, cuprindea 2.798.306 de alegători înregistrați.¹⁰ Potrivit CEC, 232.631 de alegători sunt înregistrați fără domiciliu sau reședință, iar RSA include 256.203 de alegători din Transnistria, cu o creștere de aproximativ 26.000

⁶ Conform deciziei CEC din 26 septembrie, 92 de SV vor fi deschise în țările UE, 14 în America de Nord, 17 în Federația Rusă și 14 în alte țări.

⁷ Alegătorii din străinătate și din Transnistria au avut posibilitatea de a-și exprima interesul de a participa la alegeri prin înregistrare online prealabilă sau prin poștă pe parcursul unei perioade extinse de timp. Potrivit CEC, 59.936 de alegători din străinătate și 161 de alegători din Transnistria au folosit această oportunitate.

⁸ Cele trei criterii utilizate au fost: 1) prezența la vot la ultimele alegeri în țara respectivă; 2) numărul de alegători care s-au pre-înregistrat pentru a vota acolo; 3) date obținute de MAEIE despre cetățenii moldoveni care locuiesc într-o țară străină. O anchetă a fost pornită privind presupusele pre-înregistrări falsificate în anumite țări.

⁹ Găgăuză, romani, română, rusă și ucraineană.

¹⁰ Alegătorii care sunt înregistrați atât la domiciliu, cît și la reședință sunt repartizați la secția de votare în funcție de adresa de reședință.

de la alegerile parlamentare din 2019.¹¹ Alegătorii fără adresă de înregistrare și cei din Transnistria nu sunt incluși în lista principală a alegătorilor și vor fi înregistrați în listele electorale suplimentare în ziua alegerilor. Alegătorii pot solicita un certificat pentru drept de vot în absență pentru a vota într-o altă localitate decât reședința lor pînă la o zi înainte de ziua alegerilor. Alegătorii vîrstnici, alegătorii admiși în instituțiile de sănătate și cei din centrele de detenție și închisori pot solicita votarea cu urna mobilă. Avînd în vedere pandemia COVID-19, votarea cu urna mobilă a fost extinsă și pentru alegătorii aflați în carantină sau cu simptome de boli respiratorii.¹²

Începînd cu 12 octombrie, listele electorale ar trebui să fie disponibile pentru control public în sediile BESV. O versiune simplificată a listelor electorale ar trebui să fie, de asemenea, accesibilă pentru fiecare secție de votare printr-o hartă interactivă pe site-ul CEC.¹³ Suplimentar, alegătorii au posibilitatea de a-și verifica datele personale și atribuirea lor la secțiile de votare printr-o aplicație online de pe site-ul CEC și pot solicita corectări și modificări pînă la 31 octombrie. Modificările legislative din august 2019 au permis utilizarea buletinelor de identitate și a pașapoartelor expirate pentru identificarea alegătorilor în străinătate în ziua alegerilor.

VII. ÎNREGISTRAREA CANDIDAȚILOR

Candidații la președinție pot fi desemnați de partide politice și blocuri electorale sau pot candida independent. Cetățenii eligibili pentru vot pot candida la funcția prezidențială dacă au cel puțin 40 de ani pînă în ziua alegerilor, au locuit permanent în țară timp de cel puțin 10 ani și vorbesc fluent limba de stat.¹⁴

Grupurile de inițiativă înregistrate pentru candidații potențiali trebuie să depună între 15.000 și 25.000 de semnături de susținere, cu un minim de 600 de semnături de la cel puțin 18 din cele 35 de unități administrativ-teritoriale de nivelul doi. Contrar recomandărilor anterioare ale BIDDO și bunelor practici internaționale, alegătorii pot semna în sprijinul a unui singur candidat.

Desemnările candidaților au fost făcute în perioada 1 septembrie - 1 octombrie. Din cele 13 grupuri de inițiativă înregistrate, 9 au depus documente de desemnare împreună cu listele de semnături justificative la CEC, care a avut la dispoziție cinci zile pentru verificarea semnăturilor.¹⁵ CEC a examinat documentele de desemnare în termen și a înregistrat opt candidați, inclusiv două femei.¹⁶

¹¹ Potrivit CEC, mărirea este cauzată de creșterea deținătorilor de pașapoarte moldovenești care locuiesc în Transnistria și de raportarea limitată despre alegătorii decedați pe acest teritoriu.

¹² Alegătorii pot depune cereri pentru votarea cu urna mobilă în termen de două săptămîni înainte de ziua alegerilor. În ziua alegerilor, această cerere împreună cu certificatul medical pot fi depuse pînă la ora 15:00. Alegătorii care prezintă simptome de boli respiratorii și febră la sosirea la secția de votare vor trebui să solicite votarea cu urna mobilă.

¹³ Aceste liste vor conține doar numele complete ale alegătorilor înregistrați și anul nașterii. BESV-urilor li se vor furniza atît listele complete ale alegătorilor care conțin toate datele pentru examinare individuală, cît și o copie a listei simplificate pentru control public.

¹⁴ Codul Electoral stabilește restricții suplimentare, interzicînd candidaturile din rîndul personalului militar activ, al celor condamnați cu închisoare sau cu antecedente penale active pentru infracțiuni intenționate și al persoanelor private de dreptul de a ocupa funcții de răspundere printr-o decizie judecătorească.

¹⁵ Candidații care îndeplinesc cerințele ar trebui să fie înregistrați în termen de șapte zile de la depunerea desemnării candidaturii.

¹⁶ Șapte candidați sunt desemnați de partide politice și blocuri: Dorin Chirtoacă (Blocul Electoral UNIREA), Tudor Deliu (Partidul Liberal Democrat), Violeta Ivanov (Partidul Șor), Andrei Năstase (Platforma DA), Maia Sandu (PAS), Octavian Țicu (Partidul Unității Naționale) și Renato Usatfi (Partidul Nostru). Președintele în funcție Igor Dodon este candidat independent. Un potențial candidat, Adrian Candu, a fost respins pentru că nu a colectat numărul necesar de semnături de susținere.

VIII. CAMPANIA ELECTORALĂ

Perioada oficială de campanie electorală a început pe 2 octombrie și se va încheia la miezul nopții pe 30 octombrie, cu pauza de campanie electorală cu o zi înainte de alegeri și în ziua alegerilor. Candidații pot începe campania după înregistrarea acestora.¹⁷ Autoritățile publice locale sunt obligate să aloce spații pentru campanie și locuri pentru reuniuni electorale pentru toți candidații în termen de trei zile de la începutul perioadei de campanie. Utilizarea resurselor de stat este interzisă, la fel ca utilizarea finanțării străine, a simbolurilor sau a implicării cetățenilor străini în campanie. Restricțiile actuale din cauza pandemiei COVID-19 limitează participarea la evenimente publice până la 50 de participanți, atât în interior, cât și în aer liber. În acest context, interlocutorii MLOA a BIDDO au menționat că se așteaptă la o campanie sporită în mass-media, inclusiv în rețelele sociale.

Deși nu este prevăzut în mod explicit prin lege, la 2 octombrie, președintele Igor Dodon a anunțat plecarea în concediul neplătit pe perioada campaniei electorale. Campania a început cu mai multe adunări mici cu alegătorii și declarații în mass-media din partea candidaților, aceștia subliniind principalele lor subiecte de campanie.

IX. FINANȚAREA CAMPANIEI ELECTORALE

Reglementările privind finanțarea campaniei electorale se aplică grupurilor de inițiativă și concurenților electorali. Campaniile electorale pot fi finanțate din donații private ale persoanelor fizice și juridice, precum și din credite fără dobândă. Toate cheltuielile din cadrul campaniei electorale vor fi efectuate prin intermediul conturilor dedicate pentru finanțarea campaniei electorale.¹⁸

Plafonul pentru Fondul electoral al unui candidat constituie 0,05% din bugetul de stat (18,92 milioane MDL, aproximativ 953.000 EUR), cu respectarea limitelor de donații stabilite pentru persoanele fizice și juridice.¹⁹ Persoanele juridice pot dona doar prin intermediul transferurilor bancare, în timp ce persoanele fizice pot dona în numerar până la 3 salarii medii lunare pe economie. Donațiile în bunuri, lucrări și servicii sunt permise în aceleași limite. Finanțarea de către stat a candidaților este disponibilă prin intermediul creditului fără dobândă din bugetul de stat, în valoare de până la 50.000 MDL (aproximativ 2.500 EUR), care urmează să fie rambursat parțial sau integral.²⁰ Donațiile anonime și donațiile de la organizații străine, publice, necomerciale, sindicale, caritabile și religioase sunt interzise.

La 15 septembrie, CEC a emis o „circulară” privind finanțarea campaniilor electorale pentru aceste alegeri, explicând că partidelor politice le sunt aplicabile aceleași limite de donație ca și altor persoane juridice.²¹ Această explicație a fost criticată de mai multe partide politice. CEC a susținut că acest

¹⁷ Prin urmare, campania a început mai târziu pentru candidații înscriși după 2 octombrie.

¹⁸ Candidații care refuză să deschidă un cont ar trebui să informeze CEC și pot primi doar donații sub formă de bunuri, lucrări și servicii.

¹⁹ Un euro valorează aproximativ 19,8 lei moldovenești (MDL). Persoanele fizice pot dona până la 6 salarii medii lunare pe economie (în total 41.850 MDL); persoanele fizice cu venituri provenite din străinătate - până la 3 salarii medii lunare pe economie (20.925 lei); persoanele juridice pot dona până la 12 salarii medii lunare pe economie (83.700 MDL). Legea nu stabilește o limită specifică pentru contribuția proprie a unui candidat la fondul electoral.

²⁰ Creditul este stins de stat proporțional cu numărul de voturi primite de candidat. Partea nestinsă va fi rambursată în termen de două luni de candidații care au obținut mai puțin de 3% din voturile valabile exprimate sau în termen de patru luni de către ceilalți candidați. În cazul retragerii unui candidat, creditul este rambursat integral.

²¹ Potrivit CEC, întrucât partidele politice nu au statutul de concurent electoral la alegerile prezidențiale, Codul Electoral le limitează sprijinul financiar la suma aplicabilă persoanelor juridice.

document nu este obligatoriu din punct de vedere juridic, ceea ce a complicat examinarea judiciară a acestui act.²²

Supravegherea finanțării campaniilor este efectuată de CEC. Legea impune concurenților electorali să prezinte la CEC rapoarte financiare cu privire la toate tranzacțiile, în termen de 3 zile de la momentul deschiderii contului și apoi în fiecare săptămână, raportul final urmînd să fie prezentat cu 48 de ore înainte de ziua alegerilor. CEC a analizat rapoartele financiare ale grupurilor de inițiativă și nu a aplicat nici o sancțiune.²³ Rapoartele primite de CEC au fost publicate pe pagina sa web oficială în termen de 48 de ore, conform legislației.

X. MASS-MEDIA

Tabloul mediatic este divers, cuprinzînd, cel puțin, 62 de canale de televiziune, 55 de posturi de radio, 90 de ziare, 77 de reviste și 180 de portaluri online de știri. Televiziunea rămîne sursa principală de informații politice, dar rolul mass-media online ca platformă pentru discurs politic este în creștere. Potrivit interlocutorilor MLOA BIDDO, multe mass-media sunt afiliate direct sau indirect la diferite partide politice, ceea ce poate afecta independența editorială, calitatea jurnalismului și poate cauza o polarizare mai puternică. O piață de publicitate îngustă crește pîrghia de influență a forțelor politice și economice. Mai mulți interlocutori ai MLOA BIDDO și-au exprimat îngrijorarea cu privire la accesul limitat la informații de la autorități și registre oficiale.²⁴

Codul serviciilor media audiovizuale din 2018 prevede independența editorială, protecția surselor de informații, siguranța jurnaliștilor, dreptul la replică și interzice cenzura. Codul reglementează, de asemenea, furnizorii publici de media și instituie Consiliul Audiovizualului (CA) ca autoritate de reglementare pentru radiodifuzori.²⁵ O serie de proiecte de amendamente și acte adiționale la legile legate de mass-media propuse de societatea civilă sunt în curs de examinare, iar unii interlocutori BIDDO au opinat că autoritățile nu sunt dispuse să îmbunătățească legislația în domeniul mass-media.²⁶

Cadrul legal pentru mediatizarea alegerilor cuprinde Codul serviciilor media audiovizuale 2018, Codul Electoral, precum și alte acte și regulamente relevante. Legislația prevede condiții echitabile

²² Codul Electoral prevede că CEC adoptă actele de reglementare necesare pentru implementarea și respectarea legislației privind campaniile electorale. Partidul Liberal și Partidul Liberal Democrat au contestat acest document la Curtea de Apel Chișinău (CAC), care a declarat cererea inadmisibilă, deoarece nu a afectat interesele subiective ale acestor părți. După ce Curtea Supremă a trimis cauza spre rejudecare către CAC, instanța de judecată a declarat din nou cererea inadmisibilă, deoarece „circulara” nu reprezintă un document obligatoriu. Decizia a fost atacată din nou la Curtea Supremă, care apoi a fost de acord cu CAC și a respins recursul.

²³ Șapte din 13 grupuri de inițiativă și-au prezentat rapoartele. CEC a constatat că donația PAS către grupul de inițiativă al dnei Sandu a depășit suma permisă pentru persoanele juridice, dar a decis să nu impună sancțiuni, deoarece limita globală de cheltuieli nu a fost depășită. Cel mai mare venit a fost raportat de grupul de inițiativă al dlui Usatîi (463.668 MLD), în timp ce cele mai mari cheltuieli, de către grupul de inițiativă al dlui Dodon (347.100 MDL). Mijloacele financiare necheltuite de grupurile de inițiativă ale candidaților desemnați de partidele și blocurile politice pot fi returnate acestor partide și blocuri, în timp ce pentru candidații independenți aceste mijloace financiare sunt transferate la bugetul de stat.

²⁴ În plus, pentru perioada stării de urgență din cauza pandemiei COVID-19, Comisia Națională pentru Situații de Urgență a prelungit termenele pentru a răspunde la întrebările din partea mass-media de la 15 zile lucrătoare la 45 de zile lucrătoare și, în unele cazuri, la 60 de zile.

²⁵ Doi membri ai Consiliului Audiovizualului (CA) sunt propuși de parlament, unul de președinte, unul de guvern și cinci de societatea civilă, în timp ce parlamentul aprobă componența. În 2019, trei membri ai CA au demisionat din cauza dezacordului cu deciziile CA și politicile președintelui CA.

²⁶ În 2018, un nou proiect de lege privind publicitatea a trecut prima lectură în parlament, dar examinarea sa ulterioară este în așteptare. Proiectele și modificările la alte câteva legi, inclusiv Legea privind accesul la informație, au fost respinse sau examinarea lor este în așteptare.

pentru concurenți în mass-media și pledează pentru o mediatizare echilibrată.²⁷ Ea garantează concurenților timp de antenă gratuit și spațiu pentru tipar în mass-media publice.²⁸ În timpul campaniei, fiecare candidat are dreptul la maximum două minute pe zi de publicitate plătită la fiecare furnizor de servicii media.²⁹ Mass-media care retransmit conținut străin sunt responsabile pentru respectarea aceluiași prevederi. Publicitatea electorală pe Internet și prin mesaje text pe telefonul mobil este clasificată ca publicitate în presa scrisă și este supusă aceluiași reguli. În timp ce presa scrisă și online sunt autoreglate prin intermediul Consiliului de Presă, CA supraveghează mediatizarea campaniei de către radiodifuzori. În baza propriei monitorizări, CA va produce rapoarte bilunare, care vor fi prezentate către CEC și făcute publice. CA a informat MLOA BIDDO că organizează ședințe publice pentru a reacționa la orice comunicări pe care le primește.³⁰

Furnizorul public național de servicii media este obligat să organizeze dezbateri între concurenții electorali, lucru pe care intenționează să-l facă în cooperare cu un ONG național de monitorizare a alegerilor. Mass-media private au voie să organizeze propriile dezbateri și, din cauza pandemiei COVID-19, să retransmită în direct dezbaterile de la furnizorul public național de servicii media. Dezbaterile online pot fi organizate în conformitate cu aceleași reguli ce se aplică radiodifuzorilor.

La 1 octombrie, MLOA BIDDO a început monitorizarea calitativă și cantitativă a șase canale TV, cinci ziare și patru media online.³¹

XI. RECLAMAȚII ȘI CONTESTAȚII

Alegătorii și candidații pot contesta acțiunile, inacțiunile și deciziile organelor electorale, ale altor candidați și ale mass-media. Contestările trebuie depuse la organul electoral sau la o instanță de judecată în termen de trei zile și soluționate în termen de cinci zile, dar nu mai târziu de ziua alegerilor.³² Cu toate acestea, nu există termene pentru examinarea de către CEC a contestațiilor privind finanțarea campaniei electorale. Deciziile organelor electorale ar trebui să fie contestate mai întâi la organul ierarhic superior și apoi în instanța de judecată. Contestările privind mediatizarea campaniei electorale de către furnizorii de servicii media sunt depuse la Consiliul Audiovizualului, ale cărui decizii pot fi atacate în instanța de judecată. Contestările împotriva presei scrise și concurenților electorali pot fi depuse direct în instanță.

Până în prezent, în această perioadă electorală, au fost depuse 11 contestații împotriva actelor CEC la Curtea de Apel Chișinău (CAC), fiind contestat planul calendaristic al CEC, deciziile privind desemnarea și înregistrarea candidaților, înființarea secțiilor de votare în străinătate și pentru alegătorii din Transnistria, cât și „circulara” CEC privind finanțarea campaniei electorale. CAC a declarat toate

²⁷ 41 de canale TV și 39 de posturi de radio și-au declarat intenția de a prezenta campania prezidențială în știri, dezbateri și alte emisiuni și au informat CA și CEC cu privire la politica lor editorială, inclusiv tarifele de publicitate, conform legii.

²⁸ Concurenții au dreptul la timp gratuit de antenă - 5 minute și 10 minute la televiziune și radio, respectiv, a furnizorului public național pentru a-și prezenta programele electorale în primele trei zile ale campaniei, precum și un minut pe zi de publicitate electorală gratuită în perioada oficială de campanie.

²⁹ Un minut de publicitate cu plată la televiziunea publică națională Moldova 1 va costa 900 de euro, ceea ce a fost perceput ca fiind cost ridicat de către unii interlocutori ai MLOA BIDDO. TV8, care este fondată de un ONG, a fost informată de către CA că nu are dreptul să difuzeze publicitate politică în timpul campaniei, conform noii legi privind organizațiile necomerciale.

³⁰ De la începutul campaniei, CA a organizat o singură întrunire.

³¹ Televiziuni: Moldova 1 (furnizor public național de servicii media), Jurnal TV, NTV, Prime TV, Pro TV și TV8; ziare: Argumenty i Fakty, Gazeta de Chișinău, Komsomolskaya Pravda, Moldova Suverană și Ziarul de Gardă; materiale politice din media online: esp.md, newsmaker.md, nokta.md și unimedia.info.

³² Reclamațiile împotriva BESV și CEEdC trebuie examinate în termen de trei zile. Recursurile împotriva deciziilor instanțelor trebuie depuse în termen de o zi și examinate în instanțele de recurs în termen de trei zile. Contestările depuse în ziua alegerilor trebuie examinate în aceeași zi.

contestațiile, cu excepția uneia, ca inadmisibile.³³ Curtea Supremă a examinat 10 recursuri împotriva deciziilor CAC și a menținut aceste hotărâri în toate cauzele, cu excepția a trei cauze.³⁴ Termenele de procedură au fost respectate și deciziile îjudecătorești au fost publicate prompt online.

XII. MONITORIZAREA DE CĂTRE CETĂȚENI ȘI OBSERVATORI INTERNAȚIONALI

Codul Electoral prevede monitorizarea întregului proces electoral de către cetățeni și observatori internaționali, precum și reprezentanți ai candidaților. Observatorii pot fi acreditați să monitorizeze alegerile atât pe teritoriul Moldovei, cât și în străinătate. Până în prezent, CEC a acreditat 894 de observatori naționali și 106 internaționali. Cel mai mare efort de observare a cetățenilor este așteptat să fie realizat de ONG-ul *Promo-LEX*, care a implicat aproximativ 40 de observatori pe termen lung în toată țara și a publicat trei rapoarte intermediare începând cu 26 august. Pentru ziua alegerilor, *Promo-LEX* intenționează să implice peste 700 de observatori pe termen scurt, inclusiv pentru secțiile de votare în străinătate.

XIII. ACTIVITĂȚILE MLOA BIDDO

MLOA BIDDO și-a început activitatea pe 22 septembrie. Șefa MLOA BIDDO s-a întâlnit cu MAEIE, CEC, Consiliul Audiovizualului, Procurorul General, furnizorul public de servicii media și reprezentanții statelor membre ale OSCE. MLOA BIDDO de asemenea a stabilit contacte cu societatea civilă, reprezentanți ai mass-media și alți actori electorali.

Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei (APCE) intenționează să desfășoare o delegație pentru observare în ziua alegerilor. Monitorizarea în ziua alegerilor va fi rezultatul unui efort comun cu implicarea MLOA BIDDO și a delegației APCE.

***Versiunea în limba engleză a acestui raport este singurul document oficial.
Traducerile neoficiale sunt disponibile în limba de stat și rusă.***

³³ CAC a admis spre examinare contestația unui potențial candidat respins, Adrian Candu, care a susținut că cerințele CEC de verificare a semnăturilor erau excesive și i se aplicaseră într-un mod excesiv de restrictiv și subiectiv. Instanța a constatat că CEC a acționat legal și în limitele competențelor sale. Curtea Supremă a declarat inadmisibil recursul dlui Candu împotriva deciziei CAC.

³⁴ Curtea Supremă a trimis către CAC pentru rejudecare cauza privind contestarea „circularei” CEC privind finanțarea campaniei, cauza privind contestația Blocului Electoral UNIREA și a Partidului Liberal privind deschiderea de către CEC a 9 secții de votare în clădirea Ambasadei Republicii Moldova la Moscova, cât și cauza candidatului Andrei Năstase privind contestarea deciziei CEC de a înființa secții de votare pentru alegătorii din Transnistria.